

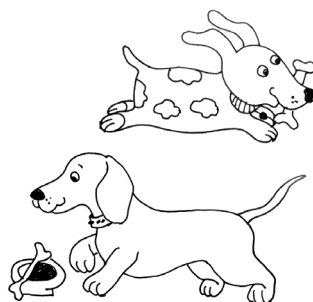
FERENCZ ZSOLT

KUTYÁS ÉLET

Látogatóban Bogdán Imre kutyatenyésztőnél és -bírónál

Amelyik kutya ugat, az nem harap, tartja a mondás – de most ugye ennek nem az ellenkezője érvényesül? – érdeklődöm egyelőre bátortalanul, mielőst belépek a kapun, és Bogdán Imrével a ház felé ballagunk. A kerítés másik oldaláról a szomszéd eb is „jelentkezik”, vakkant egyet-kettőt, s már rögtön kórusban ugatnak Úrfival; talán éppen azt beszélnek meg, hogy mindketten résen vannak, nem történhet baj. A házigazda megnyugtat: nem kell félni, fölöttébb barátságos. „Tudja a jó Isten”, hogy milyen fajta, „lehet valami retriever benne”; úgy került hozzá, hogy öt-hat hónappal ezelőtt átdobták a kerítésen. Talán érezték, hogy kutyás ember lakik a portán, vetem közbe, Bogdán Imre pedig mosolyogva jegyzi meg: valószínűleg nem csupán érezték, de tudták is. Miután sikeresen összebarátkozunk a kutyussal, a hátsó udvaron két szálkás szőrű tacszó toporgására leszek figyelmes: megszaglásznak, köszönünk egymásnak, ez bizonyára jó jel, hogy az ember biztonságban érezze magát. Pimasz (15) és Vacak (8) aztán kint maradnak, mi pedig a szobában folytatjuk a társalgást – kutyás témában, ha már ilyen szépen ráhangolódtunk a dolgokra.

■ Három hobbija van a 88 éves Bogdán Imrének, amelyek egész életén keresztül végigkísérték: a kutya, a ló és a vadászat. Népes családja köréből a férfiak többsége vadászott, felmenői között pedig jócskán akadnak földbirtokosok, akik lovakat tartottak. Mivel vadásztak, a kutyák sem maradtak el a közelükből; édesapja például egy német vizslát tartott, amellyel már kisfiúként elég korán jó barátságba került. – Úgy tanultam meg járni, hogy

Három hobbija van a 88 éves Bogdán Imrének, amelyek egész életén keresztül végigkísérték: a kutya, a ló és a vadászat. Népes családja köréből a férfiak többsége vadászott, felmenői között pedig jócskán akadnak földbirtokosok, akik lovakat tartottak. Mivel vadásztak, a kutyák sem maradtak el a közelükből...

hol a fülébe, hol meg a farkába kapaszkodtam. Később aztán az első saját kutyám is egy német vizsla volt. Természetesen jött, hogy vadászkutyákkal szeretnék foglalkozni – magyarázza, és további emlékek kerülnek elő a képzeletbeli bőröndből, elsőként a gordon szetterek tenyésztéséről mesél.

A történet ott kezdődik, hogy kiállításra vitte a Magyarországról vásárolt kutyáját. Egy neves vizslatenyésztőtől, Jilly Bertalantól vette, akinek a nevéhez egy alapmű, *A vadászkutyák idomítása* című kötet fűződik. – A szuka amúgy nem volt kiállításra való, szépnek aligha nevezném, viszont tiszta faj volt. A gordonok mellett magyar vizslákat és pointereket is tenyésztett ez a Jilly Berci, ennek a szukának az anyját történetesen Angliából vásárolta. Szép állat volt, szebb, mint a lánya. Nem csoda, hogy a lánya nem is nyert semmit a kiállításon, viszont mégsem mentem hiába. Találkoztam ott egy németországi vadással, aki a kan gordon szetterét kísérte el, és megbeszéltük, hogy fedeztetjük a szukát. Nem ment könnyen, de amikor eljött a megfelelő pillanat, vagy három kézen keresztül sikerült megoldani a dolgot: én elvittem Váradig, onnan egy barátom tovább Budapestig, ahova a német úriember járt, ő egyébként külügyminisztériumi tisztviselőként dolgozott – részletezi.

A kan kutya Ausztriából származott, egy szintén neves tenyésztő állományából, a fedeztetés után pedig négy kölyök született – „olyan nagyon szépek lettek, sokkal szebbek, mint az anyjuk”. Állatorvos és vadász barátaihoz kerültek idővel, Marosvásárhelyre, Kolozsvárra és Vistára, a negyediket, egy kant megtartott magának. Az utolsó gordonja is saját tenyésztésű kan kutya volt, Don – ő már a harmadik vagy a negyedik generációból származott, a falon lógó érme többségét nagyrészt vele szerezte.

A gordon szetterek és az angol szetterek mellett pointereket (vagy más néven angol vizslákat) is tenyésztett, és szinte minden vizslafélét, magyar vizslát, szálkás szőrűt és sima szőrűt is. – Egyetlen-szetter fajtám nem volt, ír szetter, az az egyszínű vörös. Ha már itt tartunk, az ír szetternek létezik egy másik változata is, a tarka, ami fehér és vörös, tulajdonképpen az volt az első fajta, abból tenyésztették ki a vöröset – fűzi hozzá.

A kutyákkal való foglalatosságai mellett a különböző szervezetekben betöltött szerepét is számba vesszük: 1941 óta foglalkozik tenyésztéssel, alelnöke volt a kolozsvári és az országos kutyaegyesületeknek, majd az országos vadászkutyaklub elnöki tisztségét bízták rá. Ma az országos Kopó Klub elnöke, tiszteletbeli elnöke a Vizslakutyák Klubjának, az országos kutyaegyesületnek és a Napoca Kolozsvári Kutyaegyesületnek.

Utóbbi jogelődje a kolozsvári kutyaegyesület, amelynek alapításában is tevékenyen részt vállalt. Mint mondja, szokás szerint a Nemzetközi Kinológiai Szövetség (Fédération Cynologique Internationale, FCI) tagjaiként működnek a különböző országok kutyás egyesületei, Kolozsváron viszont a kezdetekkor más volt a helyzet. 1969–70-ben megalakult a kisállattenyésztők egyesülete, amelynek a galambot, tyúkot, nyulat és mindenféle más kisállatot tenyésztők is a tagjai voltak, ennek egyik szekciójaként működött a kutyás részleg. 1971 tavaszán jött létre a különálló egyesület Kolozsváron, majd abban az évben, novemberben az országos szervezet is megalakult, mindkettő a nemzetközi szövetség égisze alatt. Ekkor már inkább lehetett foglalkozni a törzskönyvezéssel is, ami nagyon fontos a kutyák esetében: a törzskönyv születési anyakönyvi kivonat és személyi igazolvány is egyben, akárcsak az embereknél, a kutyáknál is szükséges, hogy legyen egy megfelelő nyilvántartás – pláne szükséges ez a tenyésztés érdekében.

A kolozsvári egyesületnek jelenleg körülbelül hatszáz tagja van, köztük azok a kutyatulajdonosok is, akik nem foglalkoznak tenyésztéssel. A tenyésztők száma 250-260 körül mozog, a törzskönyvezést továbbra is Temesváron végzik. Némiképp bo-

nyolcultnak tűnik a folyamat a megannyi részletével: tetoválasokról és chipekről értekezünk, majd a negyven-ötven évvel ezelőtti és a jelenlegi helyzet összevetésére biztatom beszélgetőtársamat, a tenyésztők száma és a törzskönyvezés közötti összefüggéseket is firtatva. – A hatvanas-hetvenes években nem volt ilyen sok tenyésztő, mint ma, városszinten körülbelül százan lehettek. Azóta megnövekedett ez a szám, és most már jobban lehet követni ezeket a folyamatokat, amiatt is, hogy a tenyésztők törzskönyveztetik a kutyáikat. Nyilván nem mindenki akar ma sem törzskönyvezést, a vadászok jó része például egyáltalán nem ragaszkodik hozzá. Ugyanígy a juhász- és pásztorkutyák esetében sem magától értetődő, bár mostanra, 8-10 évnyi próbálkozás után történtek előrelépések. Háromféle hegyi pásztorkutyát különböztetett meg az ország területén a Román Kinológiai Egyesület: a kárpáti és a mioritic pásztorkutyát, valamint a bukovinai juhászkutyát. Ezeket a nemzetközi szervezet elismerte, úgyhogy most már törzskönyvezik is őket. Van még egy kutyafajta, amit talán-talán sikerül hamarosan beemelni a hivatalos „kánonba”: ő egy tacszkóyszerű, de valamivel magasabb termetű, kedvtelésből tartott kutyafajta – hangsúlyozza. Ebből a fajtából már nagyon sok van az országban, mindeddig azonban nem törzskönyvezték őket – előbb különböző szempontoknak kell megfelelniük, a megfelelő számú egyed meglététől kezdve egészen a kiállításokon való részvételig.

Szaporítás és tenyésztés – két olyan fogalom, amely között óhatatlanul is különbségtételre ösztönöznek az állattenyésztők. Leegyszerűsítve talán leginkább abban ragadható meg az eltérés, hogy míg a szaporításhoz mindenféle felkészülés, ismeret nélkül fog hozzá az ember, már-már lesz, ami lesz alapon, addig a tenyésztés – és itt általában a fajtisza állományokról beszélünk – gondos előkészületeket, tervezett és rendszeres odafigyelést igényel. Bogdán Imre ezt úgy fogalmazza meg, hogy míg a szaporításnál „összevissza fajtákat” kevernek, a tenyésztésnél vigyáznak, hogy megfelelő kannel fedeztessék a szukát. Példaként az erdélyi kopót vesszük, amely Romániában és Magyarországon fordul elő nagyobb létszámban, őt tartják az egyik lelegegánsabb kutyafajtának. – Versenyeken és kiállításokon sokszor bíraltam erdélyi kopókat Magyarországon, és azt látom, hogy elég jó az állományuk. Ennek ellenére azért talál az ember nem odavaló kutyákat, amelyek dobermannal vagy rottweilerrel végzett keresztezés révén születtek. Törzskönyvezték őket, nyilván, mert faj kannel történt a fedeztetés, de szerintem ez akkor sem kóser. Kolozsváron egy időben elég szépen voltak erdélyi kopók, én is foglalkoztam a tenyésztésükkel. Jók a kutyák, nagyon jók, főleg vaddisznóvadászatra: hét határon át képesek hajkurászni a disznót, állandóan ott vannak a nyomában, ezt azonban nem nagyon szeretik a vadászok. Hogy ne menjen olyan messzire, s rámenősebb is legyen, más fajtákkal keresztezik. Ugyanez a figura Erdélyben máshol is felütötte a fejét, sajnos inkább szaporítják, mint tenyésztik őket – mondja a szakember.

Kolozsváron is van 8-10 erdélyi kopó, többnyire vadászok tartják, egyikükkel a januári kutyakiállításon lehetett találkozni. Egyébként a kiállításokon való részvétel is fontos a kutyatartó gazdák számára, főleg, ha komolyan szeretnének foglalkozni a tenyésztéssel. Kerülhet itt egy kan, amellyel érdemes fedeztetni a szukát, főleg olyan, amelyik a nemzetközi CACIB (Certificat d' Aptitude au Championnat International de Beauté) vagy az országos CAC (Certificat d' Aptitude au Championnat) címet elnyerte. – Egy olyan kan, amelyik nyert CACIB-ot, az minden szempontból szép, megfelel a követelményeknek, éppen ezért sok szukát fedeztetnek vele. Kolozsváron is van belőlük egy-két-három, és általában más városokból is elhozzák hozzájuk a gazdák a szuka kutyáikat. Persze nem mindenki kapható arra, hogy eljöjjön Brassóból Kolozsvárra vagy Kolozsvárról Bukarestbe, ez is matematikus időnként, a lehetőség viszont többnyire adott – állapítja meg Bogdán Imre.

A kiállítások, amelyekből országszerte mostanra már ötvennél is többet szerveznek évente a különböző egyesületek, a fajtastandard megőrzése és védelme mellett arra is alkalmat nyújtanak, hogy az öröklött betegségeket kiszűrjék, mint amilyen a szem- és fülprobléma vagy az egyheréjűség. Korábban a nagyobb városok – Bukarest, Kolozsvár, Brassó, Marosvásárhely, Iași – attribútumai voltak a rendezvények, mára viszont már a kisebbekben is egyre népszerűbbé váltak. Csíkszeredában például nyolc év után szervezett ismét kutyakiállítást idén júniusban a Hardogs Hargita Megyei Ebtenyésztők Egyesülete, az ország minden részéről érkezett 263 kutyát öt ringben, tíz fajtacsoportban bíralták el.

Kolozsváron legutóbb mintegy 660 kutya mutatkozott be a kiállításon, Moldovából, Oroszországból, Ukrajnából, Magyarországról, Szerbiából, Lengyelországból és Ausztriából is voltak négy lábúak. – Az egy komoly részvétel volt, eljöttek a gazdák olyan fajtákkal is, amelyek mifelénk nem léteznek, vagy csak nagyon kevés van belőlük. Persze hogy eljönnek, ha tudják, hogy errefelé nincs az adott fajtából, és számítanak rá, hogy kapnak egy megfelelő minősítést, egy CACIB-ot vagy egy CAC-ot. Ezáltal emelkedik a kutya ársíója. Ha csak egy erdélyi kopó van, akkor az nyilván mindent megkap – fejt ki.

Felvetésemre, hogy közben a tulajdonosoknak mélyen a zsebükbe kell nyúlniuk egy-egy ilyen jelenlétért, bólogat: igen, ez egy elég drága sport, és akkor még nem is említettük, hogy minél ritkább a fajta, annál többet kell fizetni a kölyökért. Sokba kerül a felnevelése is, hogy a megfelelő fejlődés érdekében jó táppal etessék, aztán idővel jön a többi: a kiállítások kapcsán az utazást, a szállást is a gazdáknak maguknak kell megoldaniuk, meg aztán ott van a nevezési díj, ami szintén elég nagy összeg szokott lenni... Visszakérdezek: mégis miből fakad, hogy a gazdák közül többen ennek ellenére is folyamatosan igyekeznek mindenhol jelen lenni, elszántság ez, vagy inkább vakmerőség? Nem, jön a válasz, általában ezt is megteszik a kutyaszerető emberek, az ő számukra minden összeg elviselhető.

Tulajdonosi minősége mellett Bogdán Imre bíróként is számos alkalommal részt vett már kiállításokon, ilyen téren is beavat a nagyközönség számára nem föltétlenül ismert világba: van, aki csak egy kutyafajtát bírál, mások kettőt vagy többet, és olyan is, aki kivétel nélkül az összeset. Tíz fajtacsoportot ismer el a Nemzetközi Kinológiai Szövetség, itt is ezt a felosztást alkalmazzák; például a vadászkutyák a nyolcas csoportba tartoznak, az ötösbe a spiccek, a négyesbe a tacsók, a terrierek a hármasha, a hatosba pedig a kopók.

Európa-szerte számos változata létezik a kopónak: eléggé ismert fajták, többek között Kanári szigeteket, olaszt, osztrákot, luzernit és Schillert is számon tartanak. Svájcban például 4-5 féle honos, Németországban 2-3, Magyarországon leginkább az erdélyi kopó népszerű, Romániában pedig megpróbálkoznak nemsokára a dob-rudzsai kopó törzskönyvezésével is. A hajdani Jugoszlávia területén is megannyi kopóféle honos, mások mellett a balkáni és a Száva-völgyi. – Nagyon jó kutyás élet van arrafelé. Egyszer például Borban bíraltam, ha jól emlékszem, nyolcféle kopó is felvonult. Egytől egyig szép kutyák voltak, jó állományokból származtak. A standardnak való megfelelést értékelő küllemi bírálat után a munkaversenyt egy 1-1,5 hektáros területen tartották. Egy fákkal benőtt területen kell hajtani a disznót, az értékelés nyilván különböző szempontok figyelembevételével történik. A terület nagysága pedig annak függvényében változik, hogy hány kutya indul a megméretetésen – magyarázza.

Vadászkutyákat, juhász- és pásztorkutyákat szokott bírálni, de még néhány őrzővédő fajtához (óriás schnauzer, közép schnauzer, törpe schnauzer) is volt szerencséje munkája során. All-round bíró is lehetett volna, aki mind a tíz fajtacsoportot értékeli, ő azonban nem pályázott ilyesmire. – A tíz csoporton belül közel 400 fajtát tart

nyilván az FCI, ezekkel kiállításokon is lehet találkozni. Ne mondják nekem, hogy létezik olyan bíró, aki mind az összest ismeri – fűzi hozzá, majd egy olyan gyakorlatra utal, ami némiképp megkönnyíti a szervezők dolgát: ha all-round bírót is hívnak a kiállításra, akkor legtöbb 5-6 bíróval meg lehet oldani egy kétnapos esemény értékelését, ellenkező esetben ennek a kétszerese szükséges.

Ha látják, hogy valaki jól dolgozik, természetesen sok helyre meghívják, Bogdán Imre esetében sem volt ez másként. Először 1970-ben bírált Kolozsváron, még a kutyaegyesület megalakulása előtt, majd az évtizedek során Románia határain túl kilenc másik országban: a Szovjetunióban, Ukrajnában, Lengyelországban, Csehszlovákiában, Szlovákiában, Szerbiában, Bulgáriában, Magyarországon és Svájcban. Adott pillanatban megemlíti, hogy a „régii öreg” bírók közül ma már csak kevesen élnek: a marosvásárhelyi Kelemen Ata, a kolozsvári Petru Muntean és még néhányan. Sok tapasztalt bíró nincs itthon, sajnos annak ellenére, hogy Kolozsváron egyre több a kutyás gazda.

– Ilyen öreg kutyás, mint én, már nem nagyon van – nyugtázza beszélgetőtársam, és amikor arra kérem, hogy segítsen a kutya legfontosabb tulajdonságait összegyűjteni, így fogalmaz: „A kutya nagyon érdekes állat. Van, amelyik fantasztikusan okos, a másik meg olyan buta, hogy szinte nem is lehet kutyaszámba venni. Tény, hogy a legtöbben szinte pillanatok alatt megtanulnak dolgokat. A vakvezető kutya segít a világtalan embernek, a vadászkutya megtalálja a sebzett vadat, a juhászkutyák visszaterelik az elkószált jószágot, mások kiszagolják a drogot. Ha a gazdája mondja, menj a helyedre, akkor ő nyomban engedelmeskedik. A kutyák általában nagyon értelmesek, csak türelem kell az ember részéről, hogy megismerje őket.”

